

DIVERSITEIT

COLOFON

Boom Beroepsonderwijs
info@boomberoepsonderwijs.nl
www.boomberoepsonderwijs.nl

Auteur: Cindy van der Geer
Inhoudelijke redactie: Janice Thompson en Linda van Trigt
Eindredactie: Hanna Molenaar

Titel: Diversiteit
ISBN: 978 90 372 6813 3
Eerste druk/eerste oplage

© 2024 Boom Beroepsonderwijs | Boom

Behoudens de in of krachtens de Auteurswet gestelde uitzonderingen mag niets uit deze uitgave worden verveelvoudigd, opgeslagen in een geautomatiseerd gegevensbestand, of openbaar gemaakt, in enige vorm of op enige wijze, hetzij elektronisch, mechanisch, door fotokopieën, opnamen of enige andere manier, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de uitgever. Auteursrecht ten aanzien van tekst- en datamining en machinelearning is nadrukkelijk voorbehouden.

Voor zover het maken van reprografische verveelvoudigingen uit deze uitgave is toegestaan op grond van artikel 16h Auteurswet dient men de daarvoor wettelijk verschuldigde vergoedingen te voldoen aan de Stichting Reprorecht (www.reprorecht.nl). Voor het overnemen van een (of meerdere) gedeelte(n) uit deze uitgave in bijvoorbeeld een (digitale) leeromgeving of een reader in het onderwijs (op grond van artikel 16, Auteurswet 1912) kan men zich wenden tot Stichting Uitgeversorganisatie voor Onderwijslicenties (Postbus 3060, 2130 KB Hoofddorp, www.stichting-uvo.nl).

De uitgever heeft ernaar gestreefd de auteursrechten te regelen volgens de wettelijke bepalingen. Degenen die desondanks menen zekere rechten te kunnen doen gelden, kunnen zich alsnog tot de uitgever wenden.

Door het gebruik van deze uitgave verklaart u kennis te hebben genomen van en akkoord te gaan met de specifieke productvoorwaarden en algemene voorwaarden van Boom Beroepsonderwijs, te vinden op www.boomberoepsonderwijs.nl.

INHOUD

	Werken met dit keuzedeel	4
Hoofdstuk 1	Verkennen van diversiteit	7
	Diversiteit op een tijdslijn	8
	Levensfasen en cognitieve processen	10
	Identiteit	12
	Respect en een veilige werkomgeving	15
	Diversiteit en inclusie	21
	Wetgeving en de banenafpraak	24
	Begrippen	28
Hoofdstuk 2	Voorbeeldgedrag en referentiekaders	31
	Cultuur	32
	Het uidiagram	34
	De Nederlandse cultuur van oorsprong	36
	Vooroordelen en stereotypen	37
	Referentiekader	40
	(Online)pestgedrag	43
	Begrippen	45
Hoofdstuk 3	Anders zijn is anders: gender en seksualiteit	47
	Genderdiscriminatie en -uitsluiting	48
	Discriminatiespiraal	51
	Uit de kast!	52
	Gender onder de loep	54
	Seksuele voorlichting en gendertheorie	57
	Begrippen	61
Hoofdstuk 4	Het belang van goede (interculturele) communicatie	63
	Wat is interculturele communicatie?	64
	Tolken en gebarentaal	66
	Communicatieproces	68
	Ruis in communicatie	68
	Verbale en non-verbale communicatie	70
	Verschillende soorten communicatie	72
	Mondelinge en schriftelijke communicatie binnen een divers team	73
	Gesprekstechnieken	75
	Feedback geven	79
	Feedback versus feedforward	82
	Complexe vraagstukken	83
	DISC en SMART	86
	Begrippen	89
Hoofdstuk 5	Onder de aandacht brengen van diversiteit	91
	Diversiteit in de media	92
	Muziek en diversiteit	95
	Voeren van een debat, dialoog of discussie in een divers team	98
	Intervisie	103
	Superdiversiteit, educatie en bewustwording	110
	Het beleid rondom diversiteit	111
	Het geven van voorlichting, instructie en advies	113
	Begrippen	116
Hoofdstuk 6	Uitdaging	119
	Index	123

WERKEN MET DIT KEUZEDEEL

Digitale leeromgeving

Bij sommige opdrachten heb je hulpmiddelen nodig. Bijvoorbeeld filmpjes, formulieren of een link naar een website. Deze staan allemaal in de digitale leeromgeving. Het icoontje in de vorm van een wereldbol verwijst naar de digitale leeromgeving. Om hier te komen ga je naar [Boomdigitaal.nl](https://boomdigitaal.nl).

Eerste keer inloggen in de digitale omgeving

Voordat je de digitale leeromgeving kunt gebruiken, moet je je licentie activeren.

- Overleg met je docent welk type account je gebruikt.
- Ga naar boomberoepsonderwijs.nl/licentie.
- Bekijk de instructiefilm of lees het stappenplan.
- Volg de stappen.

Daarna kun je aan de slag!

Diversiteit

Diversiteit betekent de aanwezigheid van verschillen tussen mensen. Verschillen in ras, etniciteit, geslacht, leeftijd, religie, seksuele geaardheid en fysieke of mentale capaciteiten. Het waarderen van en respect hebben voor deze verschillen is erg belangrijk in onze multiculturele maatschappij. Dit zul je dan ook tegenkomen in je werkveld. Om een positieve en professionele samenwerking aan te kunnen gaan is het belangrijk dat je zowel jezelf als de ander begrijpt.

De verschillen in diversiteit

Diversiteit gaat over een mix van verschillen tussen mensen, zowel zichtbare verschillen (zoals huidskleur of leeftijd) als onzichtbare verschillen (gender, religie, politiek of cultuur).

Ras

Ras verwijst naar de fysieke kenmerken van een groep mensen, zoals huidskleur, haarstructuur en gezichtskenmerken. Dit is een manier om mensen in verschillende groepen in te delen op basis van uiterlijke kenmerken. Belangrijk om te weten is dat ras een sociale constructie is. Het is geen wetenschappelijke manier om mensen in te delen, maar het heeft wel invloed op hoe mensen elkaar behandelen en hoe samenlevingen zijn georganiseerd.

Etniciteit

Etniciteit heeft te maken met de culturele achtergrond en afkomst van een persoon. Het gaat over de gemeenschappelijke kenmerken, zoals taal, tradities, gebruiken en vaak een gedeelde geschiedenis. Mensen van dezelfde etnische groep kunnen bijvoorbeeld dezelfde feestdagen vieren of dezelfde traditionele gerechten bereiden.

Geslacht

Geslacht verwijst naar de biologische kenmerken die mensen man of vrouw maken, zoals chromosomen, hormonen en geslachtsorganen. Daarnaast is er gender, wat meer te maken heeft met de sociale en culturele rollen, gedragingen en identiteiten die aan mensen worden toegekend. Bijvoorbeeld: een persoon kan biologisch vrouw zijn, maar zich identificeren als man of niet-binair (niet specifiek man of vrouw).

Leeftijd

Leeftijd is eenvoudigweg het aantal jaren dat een persoon heeft geleefd. Het verwijst naar hoe oud iemand is en kan invloed hebben op hoe mensen in de samenleving worden behandeld, welke rechten ze hebben en wat van hen wordt verwacht. Bijvoorbeeld: kinderen, volwassenen en ouderen hebben vaak verschillende rechten en verantwoordelijkheden.

Religie

De vijf grootste religies en geloofsovertuigingen zijn boeddhisme, christendom, islam, hindoeïsme en jodendom. Een religie bevat veel waarden, normen en gewoontes en helpt het ontstaan en het doel van de mensheid te verklaren.

Seksuele geaardheid

Seksuele geaardheid verwijst naar het soort romantische of seksuele aantrekkingskracht dat een persoon voelt. Dit kan gericht zijn op mensen van hetzelfde geslacht (homoseksueel), mensen van het andere geslacht (heteroseksueel), beide geslachten (biseksueel) of onafhankelijk van het geslacht (panseksueel). Sommige mensen identificeren zich als aoseksueel. Dit betekent dat ze weinig of geen seksuele aantrekkingskracht voelen.

Fysieke en mentale capaciteiten

Fysieke of mentale capaciteiten hebben te maken met de lichamelijke en geestelijke gezondheid en vaardigheden van een persoon. Dit omvat hoe goed iemand kan bewegen, horen, zien, denken, leren en omgaan met emoties. Mensen kunnen verschillende niveaus van vaardigheden en beperkingen hebben. Belangrijk is om rekening te houden met deze verschillen en te streven naar een inclusieve omgeving die toegankelijk is voor iedereen, ongeacht hun capaciteiten.

Bekijk het filmpje. Succesvolle bedrijven profiteren van de verscheidenheid onder het personeel. Zo kunnen de verschillen in cultuur, achtergrond en gender positief bijdragen in een samenwerkingsverband. Je kunt elkaar aanvullen als je begrijpt hoe de ander zijn inbreng bij elkaar heeft verzameld. Zoals je weet neemt de diversiteit toe, dus pluk daar de vruchten van! Veel plezier met kijken.

Leerdoelen

1. Je weet wat identiteit inhoudt en welke fasen erbij horen.
2. Je kunt verschillen in culturen, gender en gedragingen uitleggen.
3. Je kunt verschillende begrippen uitleggen die binnen diversiteit vallen.
4. Je weet jouw eigen kwaliteiten en uitdagingen.
5. Je weet het verschil tussen irritatie, plagen, pesten en discriminatie.
6. Je weet hoe je diversiteit moet integreren in de beroepspraktijk.
7. Je weet hoe je een onderzoek kunt uitvoeren binnen je beroepspraktijk.
8. Je weet het verschil tussen feedback en feedforward.
9. Je kunt een advies uitbrengen met betrekking tot diversiteit binnen je beroepsgroep.

Dit keuzedeel bestaat uit:

- *Theorie, begrippen en opdrachten*

Hierbij leer je over en oefen je met de praktijk. In sommige opdrachten werk je aan beroepsproducten. Deze opdrachten herken je aan [BP]. Die beroepsproducten kun je verzamelen in je portfolio en heb je nodig om de uitdaging aan het einde van het keuzedeel goed af te ronden.

De beroepsproducten in dit keuzedeel zijn:

- *Het verhaal van mij!*
- *Mijn identiteit in kaart gebracht*
- *Mijn diversiteitstijdschrift*
- *Eigen cultuur*
- *Vooroordelen*
- *Eigen referentiekader*
- *Essay uit de kast!*
- *Presentatie seksuele voorlichting en interview gender*
- *Feedback*
- *Complex? Of toch niet?*
- *Benieuwd naar jouw kleur?*
- *Een debat, dialoog of discussie houden*
- *De intervisie*

- *Test je kennis*

Hiermee kun je zelf je kennis van de theorie testen.

- *Uitdaging*

Dit is het eindproduct en de afronding van het keuzedeel. Hier werk je gedurende het hele keuzedeel naartoe. En hier word je op beoordeeld.

Dit ga je doen door je uitgezochte kennis en onderzoek te presenteren aan het management van de instelling/bedrijf waar je werkt. Je implementeert het onderwerp 'diversiteit' in het beleidsplan of past dat aan de nieuw verkregen inzichten en afspraken aan. Daarnaast maak je een brochure over diversiteit voor de medewerkers, zodat dit onderwerp meer bekendheid krijgt bij alle betrokken personeelsleden.

- *Theorietoets*

Je docent besluit of je ter afsluiting een theorietoets maakt.

HOOFDSTUK 1

VERKENNEN VAN DIVERSITEIT

Jij bent jij en ik ben ik. We zijn geworden wie we zijn door allerlei invloeden. Ook de geschiedenis heeft bijgedragen aan wie wij zijn. Wat heb jij allemaal gedaan en meegemaakt? Welke fasen heb je doorlopen? In dit hoofdstuk krijg je (nog meer) inzicht in jouw eigen identiteit. Wat maakt jouw identiteit binnen de diversiteit? Ook daar gaan we in dit hoofdstuk mee aan de slag.

Aan het eind van dit hoofdstuk

- ken je de levens-/ontwikkelingsfasen
- weet je het verschil tussen innerlijk identiteitsgevoel, identiteitsexpressie en waargenomen identiteit en tussen veroordeelde identiteit en veroordeelbare identiteit
- ben je jezelf meer bewust van de keuzes die mensen maken in identiteitsexpressie
- weet je wat diversiteit inhoudt
- herken je hoe jouw eigen positie mogelijk invloed kan hebben op je eigen mening en een indruk maakt op anderen.

Opdracht 1 Oriëntatie: reflecteren op jezelf

Reflecteren op je eigen identiteit is nadenken over wat voor jou belangrijk is (bijvoorbeeld normen, waarden en opvattingen) en dit kunnen plaatsen in relatie tot de ander. En je bewust zijn van je verantwoordelijkheden in de samenleving. Je bent je aan de ene kant bewust van je eigen waarden (betekenissen), normen (regels) en talenten, maar je staat ook open en toont respect voor de perspectieven en opvattingen van je medemens met een andere achtergrond. Je bent in staat om je in het perspectief van de ander in te leven. Doordat de samenleving steeds diverser wordt en je met veel verschillende mensen in aanraking komt, is het van belang continu te reflecteren op je eigen identiteit. Zo kun je verschillende situaties beter inschatten, hier passend op reageren en goed met je medemens samenwerken.

Iedereen kijkt door een andere 'bril'. Dat komt omdat jij jij bent. Dit komt door verschillende invloeden. Je achtergrond, je opvoeding en je cultuur. Bekijk het filmpje en kom erachter welke 'bril' jij draagt.

- Kun jij jezelf omschrijven naar aanleiding van het filmpje *Welke bril draag jij?*
- Beschrijf een situatie waarin je met anderen van mening verschilde. Hoe voelde jij je na afloop?
- Kies een situatie uit waarbij sprake was van miscommunicatie of verwarring. Omschrijf deze gebeurtenis.
- Zou je bij een volgende situatie hetzelfde reageren? Licht je antwoord toe.

Lees de tekst en beantwoord de vraag.

Cherokeewijsheid

Mijn glas is halfvol of mijn glas is halfleeg. Wellicht ken je deze uitdrukking. Dit is de uitdrukking die staat voor hoe je vaak denkt. Is dat positief of negatief?

Een oud Cherokeeopperhoofd geeft zijn kleinzoon les over het leven. Hij zegt tegen de jongen: 'Er woedt een gevecht in mij. Een vreselijk gevecht tussen twee wolven. De ene wolf is slecht: hij is boosheid, afgunst, verdriet, spijt, hebzucht, zelfmedelijden, arrogantie, schuld, wrok, minderwaardigheid, leugens, valse trots, superioriteit, gebrek aan zelfvertrouwen en ego.'

De andere wolf is goed: hij is vreugde, vrede, liefde, hoop, sereniteit, waarheid, nederigheid, vriendelijkheid, welwillendheid, empathie, gulheid, medeleven en vertrouwen. Datzelfde gevecht woedt ook in jou en in ieder ander mens.'

De kleinzoon denkt hier even over na en vraagt aan zijn grootvader: 'Welke wolf wint?' Het opperhoofd antwoordt: 'Degene die jij voedt.'

- Welke wolf voed jij? En waarom?

Diversiteit op een tijdlijn

Door de geschiedenis heen is (de culturele) diversiteit in samenlevingen steeds meer toegenomen. Men is door de jaren heen ook anders naar diversiteit en gelijkwaardigheid gaan kijken.

De vroege geschiedenis

Oude samenlevingen

In veel oude samenlevingen, zoals in Egypte, Griekenland en Rome, bestonden diverse bevolkingsgroepen. Deze samenlevingen kenden vaak slavernij en hiërarchieën, waarbij mensen van verschillende achtergronden verschillende sociale posities innamen.

Middeleeuwen

In de middeleeuwen was er ook diversiteit. Vooral in grote handelssteden, waar mensen van verschillende culturen samenkwamen. Toch werden minderheden, zoals Joden en moslims, vaak gediscrimineerd en vervolgd.

Ontwikkelingen in de moderne tijd

Kolonialisme

Tijdens het koloniale tijdperk (vijftiende tot twintigste eeuw) brachten Europese landen grote delen van Afrika, Azië en Amerika onder hun controle. Dit bracht verschillende culturen met elkaar in contact, vaak op een brute manier. Kolonialisme leidde tot een wereldwijde verspreiding van mensen, maar ook tot ernstige onderdrukking en uitbuiting van inheemse volkeren.

Slavernij en burgerrechten

In de negentiende en twintigste eeuw waren er grote veranderingen. De afschaffing van de slavernij in de Verenigde Staten en andere landen was een belangrijke stap in de richting van gelijkheid. De burgerrechtenbeweging in de jaren vijftig en zestig van de vorige eeuw in de Verenigde Staten vocht tegen **rassensegregatie** en discriminatie. Dat leidde tot nieuwe wetten die gelijkheid bevorderden.

Vrouwenrechten

Gedurende de twintigste eeuw streden vrouwen over de hele wereld voor gelijke rechten. Dit leidde tot belangrijke veranderingen, zoals het vrouwenkiesrecht, gelijke arbeidsrechten en betere toegang tot onderwijs en gezondheidszorg voor vrouwen.

Vrouwen over de wereld strijden voor gelijke rechten.

Hedendaagse ontwikkelingen

Inclusiviteit op de werkplek

In de afgelopen decennia hebben veel bedrijven en organisaties het belang van diversiteit erkend. Ze hebben beleid geïmplementeerd om een inclusieve werkplek te creëren waar mensen van alle achtergronden gelijke kansen hebben.

LHBTIQ+-rechten

De rechten van LHBTIQ+-mensen worden wereldwijd steeds meer erkend. Er is veel vooruitgang geboekt, zoals het legaliseren van het homohuwelijk in veel landen en betere bescherming tegen discriminatie.

Opdracht 2 Diversiteit op een tijdlijn

Welke belangrijkste stap werd in de moderne tijd gezet naar de eerste stap richting gelijkheid?

Levensfasen en cognitieve processen

In een leven doorloop je verschillende fasen, zoals de kindertijd, de puberteit en de volwassenheid. In de volwassenheid zijn fasen te onderscheiden als de fase van jongvolwassene, de middelbare leeftijd en de fase nadat je met pensioen bent gegaan.

Elke levensfase heeft bepaalde kenmerken. De levensfasen samen worden de **levenscyclus** genoemd.

Van jong tot oud.

Overzicht levensfasen

Levensfasen worden gekenmerkt door een bepaalde lichamelijke en mentale ontwikkeling die we als mens doormaken. Elke fase heeft unieke kenmerken en uitdagingen die van invloed zijn op de verdere ontwikkeling van een persoon.

Hierna volgt een overzicht van deze levensfasen met meer nadruk op de fysieke, cognitieve, emotionele en sociale ontwikkeling binnen elke fase. Bij elke fase staan enkele belangrijke kenmerken.

1. Prenatale fase (bevruchting tot geboorte)

- Ontwikkeling van de bevruchting tot de geboorte.
- Basisstructuren van het lichaam en de hersenen worden gevormd.
- Invloed van genetische factoren en de prenatale omgeving op ontwikkeling.

2. Babyfase (0-1 jaar)

- Snelle fysieke groei en ontwikkeling van motorische vaardigheden (zoals grijpen, zitten, kruipen en lopen).
- Eerste taalontwikkeling: brabbelen, geluiden imiteren, eerste woorden.
- Basis voor hechting aan ouders/verzorgers en ontwikkeling van vertrouwen (Eriksons theorie van vertrouwen versus wantrouwen).
- Sensomotorische fase (Piaget): leren door voelen en bewegen.

3. Peuterfase (1-3) en kleuterfase (3-5 jaar)

- Verdere motorische ontwikkeling: verfijning van de **grote motoriek** en **fijne motoriek**.
- Snelle taalontwikkeling: de woordenschat en zinsstructuren uitbreiden.
- Ontwikkeling van zelfredzaamheid (zoals aankleden en zindelijkheid).
- Ontwikkeling van zelfstandigheid.

4. Schoolkindfase (6-12 jaar)

- Groei van cognitieve vaardigheden: leren lezen, schrijven en rekenen.
- Ontwikkeling van logisch denken en probleemoplossend vermogen.
- Vriendschappen worden belangrijker, leren samenwerken en delen.

5. Adolescentie (12-18 jaar)

- Puberteit: fysieke veranderingen, zoals de groeispurt en ontwikkeling van secundaire geslachtskenmerken.
- Ontwikkeling van een eigen identiteit en zoeken naar onafhankelijkheid.
- Sterke invloed van leeftijdsgenoten en zoeken naar een eigen plaats in de maatschappij.

6. Jongvolwassenheid (18-40 jaar)

- Voltooiing van de fysieke groei en een piek van fysieke prestaties.
- Ontwikkeling van intieme relaties en mogelijk het starten van een gezin.
- Carrièrekeuzes en verdere scholing.
- Zelfredzaamheid en verantwoordelijkheid nemen voor het eigen leven en eigen beslissingen.

7. Middelbare leeftijd (40-65 jaar)

- Stabilisatie van carrière en gezinsleven.
- Mogelijke midlifecrisis en herwaardering van levensdoelen.
- Bijdragen aan de maatschappij en de volgende generatie begeleiden.
- Fysieke veranderingen, zoals vermindering van kracht en uithoudingsvermogen, en een begin van gezondheidsproblemen.

8. Ouderdom (65+ jaar)

- Pensioen en mogelijk meer tijd voor hobby's en persoonlijke interesses.
- Reflectie op het leven en evaluatie van bereikte doelen.
- Mogelijke fysieke en cognitieve achteruitgang.
- Verlies van de partner, vrienden en sociale contacten, maar ook de rol van grootouder en mentor voor jongere generaties.

Elke fase heeft uitdagingen en verwachtingen

Elke levensfase heeft haar eigen uitdagingen en verwachtingen. En soms ook vraagstukken rondom zingeving. Als kind worden bijvoorbeeld andere dingen van ons verwacht dan wanneer we volwassen zijn. En als we ouder worden kan de vraag zich opdringen wat we nu werkelijk belangrijk vinden in het leven of waar we het allemaal voor doen. Daarnaast kan de maatschappij bepaalde verwachtingen van je hebben, bijvoorbeeld dat je gaat studeren of dat je een gezin krijgt. Vaak zijn dit soort verwachtingen cultureel bepaald.

Cognitieve processen binnen de levensfasen

Cognitieve processen hebben betrekking op de informatieverwerking in de hersenen. Deze processen zijn niet direct waarneembaar, maar ze zijn wel van invloed op ons gedrag en onze emoties. Bijvoorbeeld: wanneer we een bepaalde situatie ervaren, zoals een verkeersongeluk zien, begint ons cognitieve proces met het waarnemen en interpreteren van de gebeurtenis. Vervolgens worden herinneringen opgehaald en wordt informatie verwerkt om te beslissen hoe we moeten reageren. Het cognitieve proces bepaalt dus hoe we reageren op de situatie.

Voorbeelden van cognitieve processen zijn:

1. Waarneming – het proces van informatie van de *zintuigen* waarnemen en deze informatie interpreteren. Bijvoorbeeld kleuren, vormen en beweging zien.
2. Aandacht – het proces van het selecteren en richten van onze aandacht op een specifieke stimulus. Bijvoorbeeld luisteren naar een specifieke stem in een drukke omgeving.
3. Geheugen – het proces van informatie opslaan, ophalen en gebruiken. Bijvoorbeeld een telefoonnummer of een verjaardag onthouden.
4. Denken – het proces van informatie gebruiken om redeneringen te maken, problemen op te lossen en beslissingen te nemen. Bijvoorbeeld nadenken over een complexe taak en een plan bedenken om deze uit te voeren.
5. Taal – het proces van symbolen en regels gebruiken om betekenisvolle communicatie te creëren. Bijvoorbeeld een bepaalde taal begrijpen en spreken.

Cognitieve processen zijn van groot belang in ons dagelijks leven, omdat ze ons helpen om informatie te begrijpen, te onthouden en te gebruiken. Zonder cognitieve processen zouden we niet in staat zijn om te leren, te communiceren of complexe taken uit te voeren.